

SZUPERHOLD*, AMI NINCS BOLYGÓNKHOZ IDÉN A SZEPTEMBERI TELIHOLD ESİK A LEGKÖZELEBB

* Super, supera, superum – latin melléknév, jelentése: feletti, felül lévő, térben felette elhelyezkedő

Míg a szuperhold elnevezéssel – többnyire a bulvármédia felületein – időről időre találkozhatunk, addig a természetben magával az így megnevezett jelenséggel is. Ha újhold vagy telihold idején kísérőnk perigeumban, azaz éppen pályájának földközeli szakaszán tartózkodik, gyakran hallhatjuk a szenzációs hírt: szuperhold van! Vagyis a kisebb Föld–Hold-távolságnak köszönhetően a telihold kicsit nagyobbak látszik, mint máskor. Az elnevezést és a jelenség leírását azonban nem csillagászok találták ki, ezért egy kissé tamaskodva fogadjuk az eseményt. A csillagászok közös kételkedése pedig kétféleképpen egyaránt fenntartással kezelik a jelenség leírását és a hozzá tartozó elnevezést is!

BÁR A HOLD NEM SZUPER,
de a látványa a pannonhalmi bencés apátsággal
HORVÁTH ATTILA RÓBERT (HOZÉ) felvételén
mégis az. A felvétel az apátságtól 8, a Holdtól
több mint 356 000 km-re készült
csillagászati távcsővel. A Hold korongjának
vörösségét sivatagi por jelenléte okozza

Kering és forog

Nézzük először magát a jelenséget! Holdunk a Föld körül ellipszispályán kering, melynek bolygónkhoz legközelebbi pontja 356 000, legtávolabbi pedig 405 000 km-re esik. Ezen a pályán haladva a Hold hol megközelíti a Földet, hol pedig eltávolodik tőle. Ezt a mozgást, közeledést-távolodást minden hónapban, azaz minden keringéskor megteszi. A Hold ellipszispályájának földközeli-, illetve földtávolpontja nem követi a holdfázisok váltakozását.

Az egyes holdfázisok (újhold, első negyed, telihold, utolsó negyed) folyamatosan eltolódnak égi kísértőnk pályáján. Ennek az az oka, hogy a Hold ellipszispályája kis hatásokkal, de igyekszik az úgynevezett nagytengelyét (a földközeli- és földtávolponton át húzott egyenest) a környező égitestek zavaró hatásainak ellenére egy meghatározott csillagászati irányban tartani. Mindeközben a holdfázisok egy év alatt a Föld Nap körüli keringésének köszönhetően körbejárnak a holdpályán, ahogy a fázisokat meghatározó Nap–Föld-irány körbefordul a Naprendszerben. Természetesen előfordul, hogy egy kitüntetett holdfázis, például a telihold pályamenti helyzete közel egybeesik a pálya földközelpontjához, csillagászati szaknyelven az úgynevezett perigeumhoz. Ekkor a telihold – magától értetődően – nagyobbak látszik, mint más esetben.

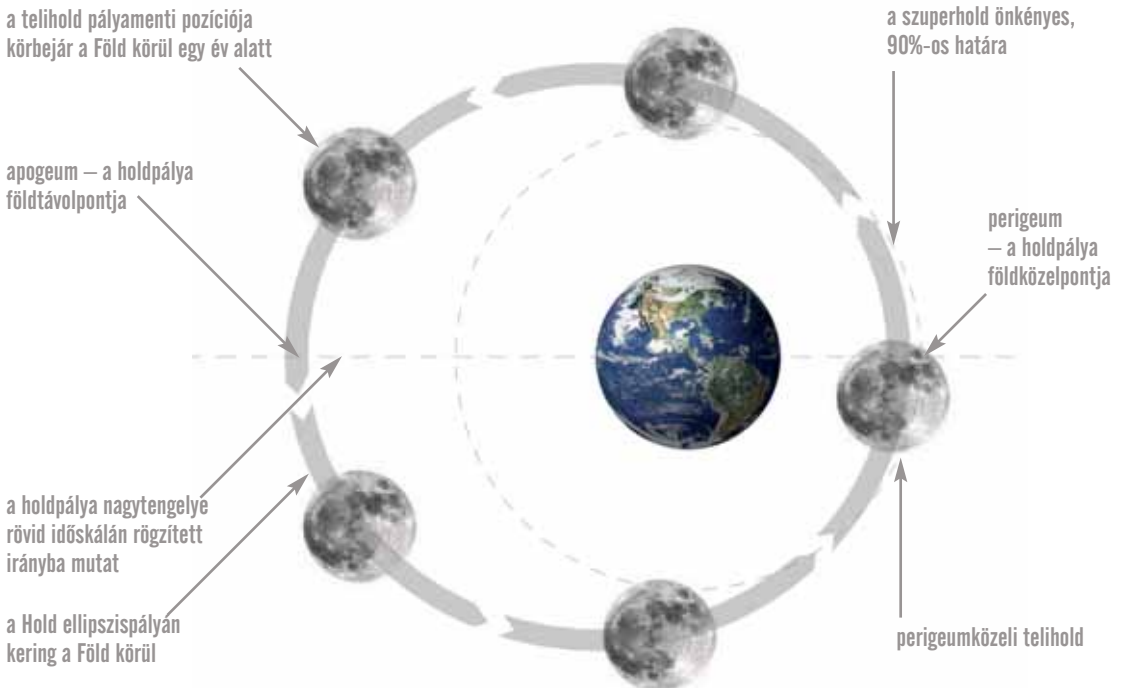
Indokolatlanul szuper

A keserű hír: a telihold időpontja sohasem találja el pontosan a perigeumban tartózkodás időpontját. A két jelenséget semmilyen fizikai folyamat nem szinkronizálja, így a két független jelenség – a Hold földközelsége és a kitüntetett holdfázis időpontja – egymás közelébe eshet, de sohasem találkozhat egy adott, igen rövid időtartamon belül. Éppen ezért Richard Nolle amerikai asztrológus, vagyis csillagjós, a szuperhold megfogalmazója 1979-ben így határozta meg a jelenséget: „Ha az újhold vagy a telihold az adott holdpályán a Földhöz legközelebbi pontján következik be, vagy a legközelebbi ponthoz [a legtávolabbtól] 90%-on belül, akkor szuperhold van.”

A 90%-os határ pont azt a problémát oldaná fel, hogy a földközelpont és a telihold nem esnek egybe. Ez azonban önkényes meghatározás, nincs fizikai tartalma, hiszen semmilyen csillagászati, vagy asztrofizikai értelemben vett változás nem

A TELIHOLD PÁLYAMENTI POZÍCIÓJÁNAK ELMOZDULÁSA EGY ÉV ALATT

Amíg a telihold 29 napos lépésekben 360°-os körben barangolja körbe a Földet, addig a holdpálya földközelpontja csak 19°-ot fordul arrébb. Így évente kettő, maximum három földközelpontba eső telihold látványában lehet részünk

Azért van, ami szuper...

következik be, amikor a Hold belép a 90%-os tartományba. Így nagyon nehéz csillagászati jelenségről beszélni, sokkal inkább csupán egy mellékes érdekesség, hogy éppen perigeumközeli a telihold, vagyis a telihold a holdpálya földközelpontjának közelében tartózkodik.

Ráadásul indokolatlan a szuper előtag is. Van olyan csillagászati jelenségek, melyeknek a perigeumközeli teliholdhoz hasonlóan nincs valós jelentősége, csupán a látvány, vagy más okból érdekesek a szemlélődő ember számára. Ilyen például az általános értelemben vett együttállás is: ekkor a Földről szemlélve két vagy több naprendszerbeli égitest, ritkábban távoli csillag látszólag egy égiterrületen tartózkodik. Természetesen legtöbbször csak a földi nézőpont hozza őket közel egymáshoz, az égitestek valójában ugyanolyan távol vannak. A sokszorta szépséges látvány miatt mégis saját elnevezést, az együttállást kapták. Amíg az együttállás a nevében leírja a jelenséget, a szuperhold elnevezés félrevezető. Korunk szenzációéhségre szocializált társadalmá használja sokszor ilyen érdemtelen módon a szuper előtagot, nem a csillagászat közege.

A kozmosz világát érdemes kellő méltósággal megközelíteni. Számítalan jelenségét osztályozták már nagy pontossággal a tudósok, és elnevezéseinek gyökerei több száz évesek. Nem véletlen tehát, hogy a szuper előtagot csak a leghatalmasabb égi csodák érdemelhetik ki, például a szuperhalmazok, melyek több ezer galaxist tömörítenek magukba, és tömegvonzásukkal jól érzékelhetően meggörbítik a környező intergalaktikus teret; a szuperóriások, melyek a Napnál akár milliószorta fényesebb csillagok, és elnyelnék a Föld-pályát is, ha a Nap helyére kerülnének, vagy a szupernóva-robbanások, melyek éppen a szuperóriás csillagok végső kataklizmusos pusztulása.

A Hold pedig csak egy porszem a kozmosz léptékével mérve. Bár számunkra felfoghatatlanul fontos égitest, nem lesz attól szuper, mert egy hajszálnyival közelebb van. (Azért nem melleleg érdemes rá egy pillantást vetni szeptember 28-án, mert a telihold ebben az évben éppen ezen a napon lesz a legközelebb hozzánk...)

SZÖVEG: FRANCICS LÁSZLÓ WWW.PTES.HU
SÁNTA GÁBOR WWW.MCSE.HU

”O”

MINT
OLAJOZOTT
NUBUK

HANWAG Nazcat Lady GTX®

Stabilan tartja és támasztja a lábat. A Hanwag Nazcat Lady GTX® bakancs puha, mégis tartós, olajozott nubuk felsőrészrel készült, ami tökéletes kényelmet biztosít akár több mérföld megtétele után. Nehéz tereppel is könnyedén megbírózik. A Nazcat Lady GTX® egyesíti a vízálló és lélegző GORE-TEX® bélést a nagy teljesítményű Vibram® talppal. Magasított szára tartós védelmet nyújt bármilyen időjárási körülmények között.

A BAJOR TÜRACIPÓGYÁRTÓK ABC-JE

WWW.HANWAG.COM

Beo-pa Vadászbolt, 1121 Budapest • Diana Vadászbolt, 1077 Budapest • Grube, 2030 Erd • Hargitajagd Vadászbolt, 6800 Hódmezővásárhely • Jagdrevier Vadászbolt, 9200 Moonmagyaróvár • Monarchia Vadászbolt, 9700 Sombathely • Mormota Túrabort, 3530 Miskolc • Mountex Váci út, 1134 Budapest • Mountex Ferenc krt, 1092 Budapest Mountex Budaörs, 2040 Budaörs • Multi-navigátor.hu, 1134 Budapest • Nomád Budapest, 1066 Budapest • Nomád Miskolc, 3535 Miskolc • Nomád Székesfehérvár, 8000 Székesfehérvár • Overland Basecamp, 1065 Budapest • Prána Túrabort, 3300 Eger • RP Outdoor Túrabort, 9025 Győr • Szerdahelyi Vadászbolt, 6500 Baja • Trekland Nyíregyháza, 4400 Nyíregyháza • Trekland Debrecen, 4025 Debrecen • Trexpart Pest, 1092 Budapest • Trexpart Buda, 1114 Budapest